

Jedovaté rostliny

Užitečné rostliny

Středověké plachetnice

il. Pavol Peuný

Středověké plachetnice

il. Pavol Peuný

Líska obecná *Corylus avellana*

Keř o výšce 2-7 metru s hladkou šedohnědou kůrou. Střídavé listy jsou okrouhlé, na konci zašpičatělé, u řápíku srdčité vykrojené, dvakrát pilovité, chlupaté. Kvete v březnu před rašením listů, samčí květy rostou v převislých jehnědách na loňských větévkách, samičí na konci letošních větévek se podobají pupenům s kvítky. Plody – oříšky s tvrdou hnědou skořápkou s jedním semenem rostou po 2 – 4 v listencovitém cípatém obalu, dozrávají v září. Líska obecná roste ve střední a severní Evropě. U nás je hojná v podrostu a na okrajích světlých lesů, na stráních a mezích až do výšek přes 1000 m. V parcích se vysazují odrůdy s barevnými listy nebo **líska turecká** (*C. colurna*), strom, který je domovem od východní Evropy po Himálaj. Oříšky mají silnější skořáčku a dlouze cípatý listenec. Lískové oříšky jsou velmi chutné, obsahují mnoho živin, zvláště bílkovin, vitamínů a až 62% oleje.

Aleitaan

Ocún jesenní *Colchicum autumnale*

Vyrvalá, až 30 cm vysoká bylina, která z hlízy ukryté hluboko v zemi vyhání v září až listopadu fialově nachové květy, které se na podzim opylují a v květnu následujícího roku dozrávají plody. U nás roste nejčastěji pospolitě na vlhkých loukách, zejména dobře hnojených, v lužních lesích, řidčeji na náspech, atd. Ocún je prudce jedovatá rostlina, především hlíza, plody a semena. Ve všech částech obsahuje kolchicin a přes 20 dalších alkaloidů. Těžké a nezřídka i smrtelné otravy jsou známé hlavně u dětí. Zákeřnost otravy vězí hlavně v tom, že se projevuje opožděně – po 2-6 hodinách, takže pomoc je velmi obtížná. Dobytek se ocúnu v pastvě i v suché píci většinou vyhýbá, přesto se otravy občas vyskytnou, např. otrava mléka ovcí a koz, které spásly s trávou i ocúnové listy. Semen, hlíz i květů se užívá k izolaci kolchicinu, který se uplatňuje ve výzkumu.

Aleitaan

Galeona – 16. století

Vznikla ve Španělsku z karaky, byla však štíhlejší. Byla to velká obchodní loď připůsobená i pro válečné účely. Měla nosnost až 1000 tun, délku 40 m, šířku 10 m a ponor 5 m. Název pochází asi z arabského chalion – velká loď. Zadní nástavba měla až 7 pater pro kajuty. Na přídi měla dlouhou vysunutou plošinu zvanou galion, ukončenou zahnutým zobákem zdobeným vyřezávanými figurami (tzv. galiony). Galion sloužil jako záchod pro mužstvo, v bitvě i jako dočasné vězení pro zajatce. Galeona měla tři nebo čtyři stěžně, první dva měly ráhnové plachty, další latinské. Na čelenu přibyla k podčelenové i nadčelenová ráhnová plachta. Nejznámější galeonou je asi Golden Hind (původně Pelican), na níž Francis Drake obeplul 1577–1580 jako druhý svět. Anglické korzárské galeony byly menší než španělské obchodní galeony, měly menší ponor, větší plachtoví a víc děl.

S

Fluita

Fluita (čti flauta) byla novým typem lodi, postaveným údajně poprvé 1595 v holandském Hoornu. Díky navigačním a ekonomickým vlastnostem se fluita stala nejlepší a nejrozšířenější evropskou obchodní lodí 17. století. Měla vysoké stěžně a tím i delší plachty, které tak mohly mít kratší ráhna, a proto snadnější obsluhu. Díky tomu měla o třetinu menší posádku než stejně velká galeona. Fluita měla malý ponor, vydutý trup v úrovni vody a zúžený na úrovni paluby. Břichatý tvar zdůrazňovala i zakulacená záď. Fluita byla první lodí s kormidelním převodem – kormidelní páku nahradilo kormidelní kolo. Děla měla jen 4–6, byla především obchodní lodí. Velrybářské fluity měly rovnou palubu bez nástaveb a lovecké čluny zavěšené nad boky. Dá se říci, že z pěti velrybářských lodí byly čtyři holandské. Holandsko mělo roku 1660 na moři 16 000 lodí a největší loďstvo na světě.

S

Skauting v Evropě

1

2

SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ VELKÉ BRITÁNIE A SEVERNÍHO IRSKA

Rozloha: 244 100 km²

Počet obyvatel: asi 60 milionů

Hlavní město: Londýn

Názvy organizací:

1. **The Scout Association**

2. **The Guide Association**

Počet skautů (1): 460 000

Počet skautek (2): téměř 700 000

www.scouts.org.uk (1)

www.girlguiding.org.uk (2)

Skauting v Evropě

NIZOZEMÍ

Rozloha: 41 863 km²

Počet obyvatel: cca 15,4 milionů

Hlavní město: Amsterdam

Název organizace:

Scouting Nederland

Počet skautů: 60 000

Počet skautek: 60 000

www.scouting.nl

Středověké plachetnice

il. Pavol Peuný

Středověké plachetnice

il. Pavol Peuný

Nizozemí (Holandsko)

Nizozemský skauting se datuje od roku 1910. Holandsko patří mezi země s velkou skautskou tradicí – již dvakrát se zde uskutečnilo světové skautské jamboree (1937 a 1995), a 1. Evropské jamboree (1994). V r. 1973 se sloučily chlapecká a dívčí organizace - Scouting Nederland je členem WOSM i WAGGGS zároveň. Jelikož Holandsko je země slavných mořeplavců, je tam rozšířený vodní skauting, rozvíjí se ale i skauting letecký, velmi aktivní jsou i skauti na radiových vlnách např. při každoročním Jamboree-on-the-Air (JOTA). Dělí se podle věku na: Bevers (bobři), Welpen, Kabouters/Estas, Dolfijnen (vlčata, světlušky, delfíni), Scouts, Gids (skauti, skautky), Rowans, Sherpas, Explorers (objevitelé), Jongeren (roveři a rangers). Každá kategorie má jiný kroj, mnoho druhů šátek a odznaků. Holanští skauti velmi podpořili obnovu Junáka v r. 1990 a máme s nimi dohodu o spolupráci.

Aleitaan

Velká Británie a Severní Irsko

Anglie je kolébkou světového skautingu. Pracují tu dvě zcela samostatné organizace, nejsilnější v Evropě. The Scout Association založil jako vůbec první skautskou organizaci na světě v r. 1907 lord Robert Baden-Powel, v r. 1922 byla jedním ze zakládajících členů WOSM. Skauti se nově dělí na Beavers (bobři), Cubs (vlčata), Scouts (skauti), Explorer a Network (roveři). Vlastní mnoho základen, např. B-P House v Londýně a Gilwell Park. The Guides Association byla oficiálně uznána r. 1910, starostkou byla princezna Margaret a patronkou královna matka. Skautky se dělí na Rainbows (duhové skautky), Brownies (světlušky), Guides (skautky), Seniors (rangers). Mají v držení jedno ze 4 světových dívčích center – Pax Lodge. Skautky mají moderní barevné kroje s mnoha kombinovatelnými doplňky. Obě organizace mají velmi propracovaný systém odborek a vydávají svůj časopis.

Aleitaan

Pinasa

Loď vznikla v 17. století jako válečná loď na ochranu fluit, které tehdy byly nejrozšířenějším typem holandských obchodních lodí. Pro svoje kvality se ujala i v obchodním loďstvu.

Název pinasa je odvozen od pínie (borovice), z jejíhož dřeva se stavěla. Přední nástavba byla velmi nízká, záďová nástavba byla ukončena úzkou vyvýšenou konstrukcí. Vzhledově je pinasa téměř nerozeznatelná od galeony, proti níž byla menší, měla malý ponor a štíhlý tvar. Používala se jako eskortní a hlídková loď s 8 – 9 děly. Větší válečné pinasy měly dvě paluby. Obchodní pinasa byla většinou jednopalubová s nosností 100 – 200 tun. Zád ukončovala dvě zrcadla – spodní vodní zrcadlo a horní zrcadlo na horní nástavbě zdobené malbami a řezbami. Díky tomu měla i název zrcadlová loď (mirror ship).

Pinasa bývá zaměňována s menší a starší plachetnicí „pinka“.

S

Indiaman

Indiamany byly holandské, později i anglické a francouzské kolonizátorské plachetnice, které se v 18. a začátkem 19. století plavily po obchodních linkách. Eastindiamany vznikly z holandských pinas a galeon – původně 700 tunové, později až 1500 tunové trojpalubní lodě měly až 65 m délky a 16 m šířky. Díky velikosti byly pomalé a první rychlé americké klipry ukončily jejich éru. V angličtině se při personifikaci lodi užívá slovo "man" (člověk), proto válečná loď je man-of-war, obchodní merchantman a loď na východoindické lince eastindiaman. Anglické lodě měly na bocích namalovány střilny navíc, pluly za sebou a posádka měla uniformy, aby vypadaly válečné fregaty. Anglický eastindiaman Essex měl 64 plachet, což byl tehdy světový rekord. Westindiamany se plavily na západoindických linkách, byly menší a s nižšími boky, a měly lepší navigační vlastnosti.

S